

BESLUT

2013-06-10

Dnr: 13/00197 och
184**SAKEN**

Uppdrag granskning, SVT1, 2013-01-16, *Rapport*, SVT1, 2013-01-16, kl. 19.30 och *Aktuellt*, SVT2, 2013-01-16, kl. 21.00, inslag om att barnrättsorganisationer överdriver barnfattigdomen; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Programmen frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

SÄNDNINGARNA

I påannonsern till *Uppdrag granskning* sa programledaren följande.

Barnfattigdom. Naturligtvis ett oerhört laddat ord som vi debatterar allt mer. Det finns en kvarts miljon fattiga barn i Sverige enligt Rädda barnen, som går hungriga och som fryser nu i vinter för att de inte har tillräckligt med kläder. Även Bris och Majblomman larmar om en allt svårare situation för dessa barn. Jag har gjort en resa i Sverige för att se hur det är. Är denna bild sann?

Programmet handlade om hur begreppet barnfattigdom används och beskrivs av barnrättsorganisationerna Rädda barnen, Bris och Majblomman. Särskild uppmärksamhet i programmet fick Rädda barnens kampanj Black, som använde begreppet barnfattigdom och lanserades under Almedalsveckan för att belysa problemet och få in barns egna berättelser om hur de upplever fattigdom. I den kampanjen påstod Rädda barnen att 220 000 barn i Sverige levde i fattigdom. I kampanjfilmen sades bland annat följande.

220 000 är nämligen antalet barn som lever i fattigdom. I Sverige, ett av världens rikaste länder. Det är helt galet och det måste vi göra någonting åt. Tänk att inte kunna äta sig mätt varje dag eller att tvingas gå i tunna sommarskor mitt i vintern.

Programmet ställde sig kritiskt till uppgifterna om detta höga antal fattiga barn och genomförde en egen granskning där reportern i programmet intervjuade

olika företrädare som arbetar med barn och fattiga samt besökte bostadsområden vars befolkning har en låg medelinkomst, för att hitta fattiga barn. Programmet försökte leta efter konkreta belägg som stödde bilden av barnfattigdomen som barnrättsorganisationerna gav. I programmet intervjuades flertalet politiker om deras uppfattning av barnfattigdomen i Sverige. Reportern sa följande.

Ingen politiker från något parti i riksdagens socialutskott ifrågasätter hur barnfattigdomen i Sverige beskrivs. Och samma bild vidarebefordras okritiskt i radio, tv och tidningar.

Reportern sa vidare följande.

Det handlar alltså om tre av landets stora barnrättsorganisationer. Majblommans felaktiga undersökningar har fått stort genomslag i media. Bris som gör jämförelse mellan svenska barns oro för mat med afrikanska, och Rädda barnens kampanj Black om barnfattigdom där även Lisa Miskowski deltog med nyskriven musik och inläsning av reklam.

I programmet medverkade och förklarade företrädare för de tre barnrättsorganisationerna hur de förhåller sig till den statistik de visat upp i rapporter och kampanjer. I programmet förklarade företrädaren för Rädda barnen att deras kampanj var missvisande och att den därför hade lagts ner. En företrädare för Bris uppgav att de hade använt en olycklig formulering. Företrädare för Majblomman kommenterade en felaktig statistik i sina rapporter och förklarade att det berodde på metodfel.

Inslagen i Rapport och Aktuellt

Inslagen handlade om hur de tre barnrättsorganisationerna Rädda barnen, Bris och Majblomman enligt *Uppdrag granskning* kraftigt hade överdrivit när de beskrivit barnfattigdomen i Sverige.

Inslaget i *Rapport* påannonserades på följande sätt.

Barnfattigdomen i Sverige överdrivs av barnrättsorganisationerna. Nu backar de från sina egna siffror.

Inslaget i *Aktuellt* påannonserades på följande sätt.

Kraftiga överdrifter när barnrättsorganisationerna beskriver barnfattigdomen i Sverige.

Inslagen förde även fram att Rädda barnen backade från sin tidigare kampanj för att den kunde ge en felaktig bild och att Bris inte längre kommer använda begreppet barnfattigdom efter *Uppdrag granskning*s program.

ANMÄLNINGARNA

En anmälare anser att *Uppdrag granskning* driver en hård ensidig vinkling utan att

reda ut begreppet fattigdom. Anmälaren är kritisk till att ingen distinktion mellan relativ och absolut fattigdom görs och anser att fattigdomsbegreppet i programmet utgår från reporterns egna subjektiva bedömning. Anmälaren anser även att det är osakligt att hela programmet utgår från en kampanj Rädda barnen lanserade men själva drog tillbaka för att den kunde vara missvisande.

En anmälare anför att *Uppdrag granskning* inte kan skilja på Rädda barnens kampanj och det statistiska underlag som ligger som grund för deras barnfattighedsrapport. Anmälaren anser vidare att reportern kränkte Rädda barnens generalsekreterare och menar att delar av intervjun klipptes bort och att viktiga uppgifter därmed utelämnats. Anmälaren är vidare kritisk till att hela intervjun inte lades ut på programmets webbplats.

En anmälare anser att de tre hjälporganisationerna likställdes i *Rapport* och *Aktuellt* och att det påstods att organisationerna överdrivit siffrorna kring barnfattigheden. Enligt anmälaren har Rädda barnen använt sig av erkänd svensk statistik men framstår ändå som en organisation som fifflat med siffrorna.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att det anmälda programmet och inslagen inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Att granska vad som ligger bakom ett centralt begrepp i den svenska politiska debatten, är en naturlig del av SVT:s uppdrag. Programmets kritiska infallsvinkel till hur framträdande barnrättsorganisationer talat om barnfattigheden i Sverige är också i linje med SVT:s sändningstillstånd.

Granskningen handlade om vad tre svenska barnrättsorganisationer lägger i begreppet barnfattigdom och om deras beskrivning av verkligheten är korrekt. Programmet handlade inte om att granska forskarsamhällets definition av barnfattigdom eller begreppet relativ fattigdom.

Anmälarnas kritik av sakligheten i programmet fokuserar på om Rädda barnens beskrivningar av och uppfattningar om barnfattigheden i Sverige återgavs på ett korrekt sätt. Som framgår av programmet lanserade Rädda barnen sin kampanj Black i samband med Almedalsveckan sommaren 2011. Då presenterades också den film som det visades klipp ur i programmet. Filmen beskriver barnfattigheden i termer av att 220 000 barn i Sverige går hungriga och frusna om vintern.

I mars 2012 presenterade Rädda barnen sin årliga statistik över hur barnfattigheden i Sverige utvecklats. I samband med det intervjuades Rädda barnens generalsekreterare i *Rapport* den 14 mars.

I inslaget sades bland annat:

(Reporter) – Men är de fattiga på riktigt, somliga säger att det handlar om vilken playstation och platt-tv du har? (Rädda barnens generalsekreterare) – Ja, jag blir faktiskt ganska arg när jag hör det. Det här handlar om barn som inte har mat i slutet av månaden. Det här handlar om barnen med den tunna vinterjackan. Nu är det dags att göra något ifrån politikerna.

Anmälarna påpekar att kampanjen Black lagts ner av Rädda barnen redan 2011. Det redovisas också i programmet, bland annat i samband med intervjun med den före detta Sverigechef för Rädda barnen. Oavsett när kampanjen lades ner och av vilka skäl talade generalsekreteraren om barnfattigdomen i samma ordalag som den kritiserade filmen den 14 mars 2012 i *Rapport*. Detta tolkades av redaktionen på *Uppdrag granskning* som att Rädda barnen i vart fall inte då hade ändrat uppfattning när det gäller hur barnfattigdomen i Sverige bör beskrivas.

Under programmets gång redovisades därefter att Rädda barnens kampanj Black hade lagts ner. Reportern undersökte bakgrunden till detta. Bland annat ställdes frågan om det berodde på att Rädda barnen insett att beskrivningen av barnfattigdomen i filmen var felaktig eller om det berodde på att kampanjen inte nådde sitt syfte. Detta syfte hade presenterats som att få kontakt med fattiga barn och få deras berättelser om sin situation. Reportern frågade om orsaken till att så få barn hört av sig berodde på att de inte kände igen sig i den beskrivning av barnfattigdom som kampanjen Black hade gett. Flera olika företrädare för Rädda barnen fick ge sin syn på detta och även en före detta anställd Sverigechef för organisationen. Programmets påannonsering som en av anmälarna lyfter fram bör enligt SVT ses i detta sammanhang vid en saklighetsbedömning.

När det gäller frågan om opartiskheten konstaterar SVT att företrädare för alla utpekade parter fick möjlighet att svara på den kritik som riktades mot dem. Intervjun med generalsekreteraren var inte klippt för att förvanska hennes syn på kritiken som riktades mot Rädda barnen.

SVT menar att inslagen i både *Rapport* och *Aktuellt* handlade om att barnrättsorganisationerna hade överdrivit i sin beskrivning av barnfattigdomen, inte om statistiken som sådan. Den sista meningen i *Rapports* påannonsering skulle kunna tolkas som att det var själva antalet fattiga barn som var en viktig del av i kritiken men innehållet i inslaget visade att så inte var fallet.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska bedriva programverksamheten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (5 § i sändningstillståndet). Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga

uppgifter utelämnas.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (9 § i sändningstillståndet). Dessa skyldigheter innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden prövar att innehållet i sända program följer de regler och villkor som gäller enligt radio- och tv-lagen och programföretagets sändningstillstånd. Vad anmälaren anför om intervjun med Rädda barnens generalsekreterare och att den borde ha publicerats i sin helhet på programföretagets webbplats lämnas därför utan åtgärd.

Granskningsnämnden konstaterar att *Uppdrag granskning* utgjorde ett granskande reportage om barnrättsorganisationernas egna konkreta uppgifter om barn och fattigdom i Sverige. Enligt nämndens mening är det väl förenligt med SVT:s granskningsskyldighet enligt sändningstillståndet. Det förhållandet att programmet inte närmare definierade begreppet fattigdom eller mer utförligt redogjorde för begreppen absolut respektive relativ fattigdom medför enligt nämnden inte att det strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. Vidare konstaterar nämnden att företrädare för alla tre barnrättsorganisationer fick besvara den kritik som riktades mot dem. Programmet strider därför inte mot kravet på opartiskhet i det avseendet.

Nämnden kan inte heller finna att vad anmälarna anför i övrigt medför att *Uppdrag granskning* eller inslagen i *Rapport* och *Aktuellt* strider mot bestämmelserna i SVT:s sändningstillstånd.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, K-G Bergström, Elisabet Bäck,
Maria Edström, Martin Holmgren efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Johannes Wik